

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

2.7.4. Недостатньо прозорі процедури добору кадрів у закладах охорони здоров'я знижують конкуренцію та створюють можливості для проявів корупції при призначенні на такі посади

Описані вище корупційні ризики у сфері охорони здоров'я виникають, серед іншого, з огляду на поведінку недоброчесних медичних працівників. Наприклад, за результатами соціологічного опитування «Корупція в Україні 2021: розуміння, сприйняття, поширеність», на думку респондентів, саме працівники медичних закладів виступають ініціаторами корупційних ситуацій, їхня частка охоплює від 43% до 70,4% залежно від випадку¹. Тому важливим напрямком антикорупційної політики у цій сфері є унеможливлення допуску недоброчесних осіб до надання медичних послуг шляхом удосконалення процедур добору.

Наразі керівники державних та комунальних закладів охорони здоров'я призначаються на посаду відповідно до ч. 10 ст. 16 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» уповноваженим виконавчим органом управління власника закладу охорони здоров'я. За результатами адміністративно-територіальної реформи утворено 1469 територіальних громад², виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах рад яких виконують функції управління щодо комунальних закладів охорони здоров'я. Це означає, що інформація тільки про вакантні посади керівників комунальних закладів охорони здоров'я знаходиться у великій кількості різних джерел. Масштаб такої розосередженості ще більший з урахуванням загальної кількості всіх вакантних посад у державних та комунальних закладах охорони здоров'я. При цьому, практикується розміщення інформації про вакансії органами управління у розділах новин на своїх сайтах, де інформація швидко переміщається вниз та не є помітною³, або її оприлюднення із запізненням⁴.

Така ситуація ускладнює ефективний контроль за процедурами добору медичного персоналу та зумовлює штучне обмеження конкуренції. Найбільш небезпечним наслідком констатованої проблеми є виникнення корупційних практик. Наприклад, на початку 2021 року у Кропивницькому на вимаганні неправомірної вигоди за вирішення питання щодо працевлаштування в одному із медичних закладів області викрито посадовця Департаменту охорони здоров'я Кіровоградської обласної державної адміністрації⁵.

¹ Соціологічне опитування «Корупція в Україні 2021: розуміння, сприйняття, поширеність», проведене у листопаді - грудні 2021 року компанією InfoSapiens на замовлення НАЗК за фінансової підтримки Антикорупційної Ініціативи Європейського Союзу в Україні (EUACI). У дослідженні взяло участь 2636 громадян та 1224 представників бізнесу з усіх областей України та міста Києва, окрім окупованих територій Донецької, Луганської областей та АР Крим. Режим доступу: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/07/1009488299966710444nascr_report_info_sapiens_2021_ukr_final_.pdf

² Децентралізація. Територіальні громади. Режим доступу: <https://cutt.ly/xM5wEnJ>.

³ Реєстр корупційних схем. Разом проти корупції. 2019. Режим доступу: <https://www.rpk.org.ua/corruption-schemes/>

⁴ 100 корупційних схем в регіонах України. Антикорупційний штаб, Коаліція антикорупційних громадських організацій, Разом проти корупції. 2020. Режим доступу: <https://www.rpk.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/as-100-schemes-2-1.pdf>. С.54.

⁵ На вимаганні неправомірної вигоди викрито посадовця Департаменту охорони здоров'я ОДА. Кіровоградська обласна прокуратура, 16.02.2021. Режим доступу: <https://cutt.ly/uM5wlEdВирок> Ленінського районного суду м. Кіровограда від 15 червня 2021 року у справі № 405/2228/21 (провадження № 1-кп/405/85/21). Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97661407>

Важливо підкреслити, що з початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації ситуація загострилась критично, адже тисячі медичних працівників в Україні втратили роботу у зв'язку зі зміною місця проживання⁶. Тому і не дивно, що робоча група Національної ради з відновлення України у проєкті Плану відновлення України визначила відсутність прозорої системи найму медичних працівників як один із ключових викликів війни⁷. Саме тому у *Державній антикорупційній програмі на 2023-2025 роки* запропоновано забезпечити функціонування обов'язкового для використання єдиного веб-порталу вакантних посад у державних та комунальних закладах охорони здоров'я з відкритим доступом. Таке рішення повністю відповідає запиту громадянського суспільства⁸.

З 2018 року згідно із затвердженим Кабінетом Міністрів України Порядком проведення конкурсу на зайняття посади керівника державного, комунального закладу охорони здоров'я вперше представники громадськості можуть обирати керівника лікарні, адже складають 1/3 членів конкурсної комісії. Попри це на практиці виникали труднощі із доступом представників незалежних громадських організацій до участі у доборі. Наприклад, автори аналітичного дослідження «100 корупційних схем в регіонах України» відмічали, що громадські об'єднання не можуть подати кандидатури до складу конкурсних комісій, відтак, членами комісії від громадськості стають наближені до органу управління особи⁹. Крім цього, суди України неодноразово встановлювали факти подання кандидатами недостовірних відомостей для участі у конкурсі¹⁰, що свідчить про необхідність вдосконалення процедури конкурсного добору.

Саме тому у *Державній антикорупційній програмі на 2023-2025 роки* запропоновано:

- встановити, що добір на вакантні керівні посади у державних та комунальних закладах охорони здоров'я здійснюється виключно із застосуванням єдиного веб-порталу вакантних посад у державних та комунальних закладах охорони здоров'я;
- визначити чіткий перелік кваліфікаційних критеріїв до учасників конкурсів на керівні посади у державних та комунальних закладах охорони здоров'я, серед яких вказані професійна компетентність, управлінські навички та добросовісність;
- встановити обов'язкове оцінювання професійної компетентності та управлінських навичок за бальною системою кожним членом конкурсної комісії;
- встановлювати відповідність критерію добросовісності за стандартом «обґрунтованого сумніву»;
- визначити, що половину складу конкурсних комісій мають складати представники громадськості;

⁶ МОЗ запустило Портал вакансій медичних працівників. Міністерство охорони здоров'я України, 29 липня 2022 року. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/moz-zapustylo-portal-vakansii-medychnykh-pratsivnykiv>

⁷ Проєкт Плану відновлення України Матеріали робочої групи «Охорона здоров'я». Національна рада з відновлення України від наслідків війни. 2022. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/health-care.pdf>. С. 49.

⁸ Проєкт «Моя прозора лікарня». Реанімаційний пакет реформ, Громпатруль, Центр розвитку інновацій, Харківська експертна група підтримки медичної реформи. Режим доступу: <https://mpl.org.ua/about>.

⁹ 100 корупційних схем в регіонах України. Антикорупційний штаб, Коаліція антикорупційних громадських організацій, Разом проти корупції. 2020. Режим доступу: <https://www.rpk.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/as-100-schemes-2-1.pdf>. С.54.

¹⁰ Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 06 жовтня 2022 року у справі № 600/4427/21-а (адміністративне провадження № К/990/23260/22, К/990/22131/22). Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106653269>

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 10 лютого 2021 року у справі № 260/1130/19 (адміністративне провадження № К/9901/9424/20). Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94802811>

- закріпити, що рішення конкурсної комісії про відповідність учасника конкурсу критерію доброчесності вважається ухваленим, якщо за нього проголосувала більшість членів комісії від громадськості та ін.